

Het leven van Jan Klaassen

Een Poppenspe(e)lmuseum pamflet over twee boekjes! De hier besproken gebonden uitgaven zijn voor het eerst uitgegeven in de tweede helft van de negentiende eeuw. Het bijzonder charmante prentenboek *Het leven van Jan Klaassen verteld aan de Nederlandsche jeugd* door J. Schenkman, verscheen in 1860 bij G. Theod. Bom te Amsterdam. Het formaat is 22 x 29 cm. Het boek is 0,8 cm dik en bevat 22 prachtige handgekleurde litho's van een ongenoemde illustrator. De keerzijde der bladen is niet bedrukt. Opvallend is dat verschillende prentjes uit dit boek vrijwel identiek zijn aan de zwart-wit-illustraties van Bertall in een Frans kinderboek: *Vie de Polichinelle et ses nombreuses aventures*. Dit werkje is geschreven door de Franse romanschrijver Octave Feuillet (1821-1891), die naam maakte met luchtige toneelstukken.

Polichinelle en Pulcinella

Het 111 pagina's tellende boekje van Feuillet heeft een formaat van 13 x 18 cm en is 1,5 cm dik. Het verscheen in 1846 voor het eerst en is hierna vele malen, en in verschillende talen, herdrukt. Leo Roelants vertaalde het in 1941 onder de titel *Het leven van Polichinel en zijn talrijke avonturen*. Het werd geïllustreerd door Jan Waterschoot. In Italië verscheen *Vita di Pulcinella e sue numerose avventure*, met illustraties in kleur en zwart-wit van Giuliana Bagni.

Schenkman

De Amsterdamse schoolmeester Jan Schenkman (1806-1863) bleek de aangewezen persoon om, naast de avonturen van Jan Klaassen en Pierrot, nog allerlei andere Amsterdamse (kermis- en circus)prentenboeken van rijmend commentaar te voorzien. Hoewel Schenkman zijn lezertjes soms op lichte moraliserende toon enige levenswijsheden toevoegt, wil hij hun toch vooral amusement verschaffen.

Herkomst

Aardig is dat in het boekje van Schenkman de herkomst van 'onze Jan' aan de orde komt. In 112 vijfregelige strofen – geheel op rijm – beschrijft hij de avonturen van *Jan Klaassen* die *trompetter* zou zijn geweest bij de Prins van Oranje. Maar ook Feuillet heeft zich beziggehouden met het vraagstuk van de oorsprong van *Polichinelle*.

Colombine, Pierrot en Harlekijn

Aan het einde van het verhaal van Feuillet ontmoet *Polichinel* te Napels zijn vurige liefde *Colombine*, dochter van den *Heer Pantoloon*. Helaas, zij had een uitgesproken voorkeur voor *Pierrot* – wiens bleekheid zij zo aantrekkelijk vond – en voor de felle kleuren van *Harlekijn*!

Invloed

Al de genoemde mannelijke figuren hebben invloed gehad op het ontstaan van de oud-Hollandse *Jan Klaassen*. De beide auteurs proberen duidelijk te maken dat de hoofdpersonen van de nationale poppenkasten onoverwinnelijk zijn. Ze zijn allen afstammelingen van de Italiaanse *Pulcinella*.

Poppenkast

We eindigen met enkele coupletten uit *Het leven van Jan Klaassen*:

‘Gelukkig was de poppenkast
Tot nu bewaard gebleven;
En door een heer, die haar bezat,
En zeer goedkoop verkregen had,
Aan Jan teruggegeven.

Jan Klaassen kroop er spoedig in
En ging ras aan 't vertoonen;
Maar, wijl er ook een vrouw moest zijn,
Sloeg hij zijne oogen op Katrijn,
En – zag zijn wensch bekroonen.

Helaas! hoe 't met dit paartje ging,
Kan iedereen ras blijken,
Die zich de moeite geven wil,
Om – staat de kast maar even stil –
Een poosje er in te kijken.’

Poppenspe(e)lmuseumwinkel

Wellicht wilt u meer te weten komen over het (volks)poppentheater.
In de *museumwinkel* zijn spelletjes, briefkaarten en documentatie over
diverse poppenkastfiguren verkrijgbaar.

Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek

De in dit pamflet besproken uitgaven zijn, als ze niet tentoongesteld worden,
terug te vinden in de *bibliotheek*. Wilt u meer te weten komen over Jan Klaassen,
Katrijn en al hun buitenlandse neven en nichten? Raadpleeg dan ook eens het
poppentheater-abc op onze websites www.poppenspelmuseum.nl en
www.poppenspeluseumbibliotheek.nl.

Zie ook het boekje: *Het gezicht van Jan Klaassen. Hij lacht zich een bult*.
Auteur: Hetty Paërl (1985). Pdf: pag. 1 t/m 5, 6 t/m 11 en 12 t/m 16.

- Afbeelding: voorplat van 'Het leven van Jan Klaassen', Amsterdam (1860).
Stamboeknummer: 70.956. Digitale publicatie op www.poppenspeluseumbibliotheek.nl:
klik op de [groene](#) woorden voor hyperlinks.

Poppenspe(e)lmuseum ©

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info
www.poppenspeluseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl